

СТАН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОСЛУГАМИ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Н.А.БУКАЛО старший викладач

Волинський інститут економіки та менеджменту

Анотація. В науковій статті досліджено актуальні питання розвитку задоволення послуг населення України, розглянуто їх види та структуру. Відзначено особливості формування ринку послуг і, зокрема, його такого специфічного сектора, як освіта, а також розглянуті проблеми надання освітніх послуг.

Abstract. In this scientific article the actual questions of Ukrainian population services satisfaction are investigated, services types and structure are considered. The peculiarities of services market forming are pointed out, especially in the educational sector, and also the aspects of educational services peculiarities are considered.

Ключові слова: послуга, структура послуг, освітні послуги, вища освіта, вищі навчальні заклади (ВНЗ).

Постановка проблеми. Сфера послуг сьогодні – це одна з найперспективніших галузей економіки, яка до того ж швидко розвивається. Вона охоплює торгівлю і транспорт, фінанси і страхування, комунальне господарство, освітні та медичні установи, шоу-бізнес тощо. Практично всі організації тією або іншою мірою надають послуги. Трансформація економіки, скорочення державного фінансування послуг освіти, охорони здоров'я, спортивних послуг, послуг радіо, телебачення, тощо стали причиною появи багатьох нових видів послуг, а саме: фінансово-кредитних, консалтингових, аудиторських, брокерських та інших, що в свою чергу спричинило збільшення попиту на освітні послуги.

За оцінкою експертів 56 відсотків внутрішнього валового продукту в кожній державі створюють працівники, які здобули вищу освіту. Тому, людський капітал слід розглядати як економічний ресурс, враховуючи при цьому його виняткову важливість в економічному зростанні країни. Відповідно система вищої освіти нарівні з науковими дослідженнями - це ті галузі, економічний розвиток яких сприяє зростанню якості та продуктивності праці, впливає на збільшення темпів економічного розвитку країни.

Отже, сфера послуг є однією із самих перспективних галузей, тому вивчення економічних відносин на ринку послуг і його специфічному секторі освіти та рівень задоволення цих послуг є досить актуальною темою.

Аналіз досліджень і публікацій. У розробку проблематики, пов'язаної з

розвитком сфери послуг і підвищенням ефективності її діяльності в ринкових умовах, значний внесок зробили такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як Е. Агабаб'ян, Д. Джоббер, М. Долішній, Є. Жильцов, М. Кастельє, К. Кларк, А. Мельник, А. Фішер, К. Хаксевер, А. Чухно та ін. Сучасні особливості ринку послуг досліджувалися у спеціально присвячених цій тематиці працях О. Гаврилюк, Л. Іванової, Т. Корягіної, Л. Співак, Л. Хмелевської, Є. В. Песоцької, Є. В. Майдебуря, І. Олексин та інших. Питанням соціально-економічного розвитку ринку освітніх послуг присвячено велику кількість наукових досліджень вітчизняних та російських учених, таких як В. В. Астахов, О. А. Крат, І. Л. Решетнікова, О. В. Сигинова, В. П. Щетинин, Е. Н. Попов та інші. Розв'язанню проблеми вищої освіти засобами маркетингу свої праці присвятили Т. Є. Оболевська, А. П. Панкрухіна, А. Г. Загородній.

Постановка завдання. Основними завданнями даного наукового дослідження є: аналіз динаміки розвитку послуг в Україні та в регіонах; за видами економічної діяльності та зокрема, дослідження освітніх послуг та їх динаміки.

З переходом української економіки на ринкові основи в країні відбувається становлення сфери послуг. У вітчизняній економічній літературі тривалий час панувала точка зору, відповідно до якої праця, зайнята наданням послуг, не є продуктивною, тому що не бере участь у виробництві матеріальних благ. Проте суспільно корисний характер цієї праці визнавався. Сфера послуг є однією з найбільш значущих у країнах з ринковою економікою, яка акумулює значну частину фінансових, інтелектуальних, трудових і матеріальних ресурсів, вносить істотний

вклад у створення валового національного продукту [1, 103].

Економічний комплекс держави, включає в себе дві взаємопов'язані системи: сферу матеріального виробництва та невиробничу сферу, в рамках якої організовується процес обслуговування населення і надання споживачам різноманітних послуг.

Послуги – це діяльність суб'єктів, яка не набуває матеріально-речової форми і задовольняє певні потреби замовників - особисті, колективні. Вони є результатом різноманітної діяльності, що здійснюється виробником цих послуг на задоволення будь-яких споживачів, і як правило, призводить до зміни стану одиниць, які споживають ці послуги. Специфіка послуг як продукція полягає в тому, що послуги не накопичуються, не транспортуються, не існують окремо від виробників, тобто вони споживаються, в основному в момент їх надання [2, 253].

Найважливішою характерною рисою послуг є те, що в її структурі домінують невідчутні якості, послуга не існує до її надання. Це робить неможливим порівняти й оцінити їх до отримання. Послугам притаманна висока ступінь невизначеності, що ставить споживачів в невідчутне становище, а продавцям затрудняє пересування послуг на ринку [3, 8].

Основними відмінностями послуг, що відрізняють її від товару є: невідчутність, невіддільність від того, хто її надає, вона нематеріальна, мінлива, гетерогенна, недовговічна, тобто не здатна до зберігання, відсутність права власності на послугу.

Проте необхідно враховувати, що між послугами компаній роздрібною торгівлі, банків і страхової справи існує багато спільного з послугами некомерційної сфери, тобто в освіті, медицині, культурі тощо. Передусім тим, що споживачем цих послуг є людина, громадянин, мешканець певного населеного пункту, що відрізняється смаками, поглядами, рівнем доходів і багатьма іншими ознаками і характеристиками з одного боку, та суб'єктами, що надають ці послуги і спрямовані на споживача, мешканця з другого боку.

Одним із різновидів послуг є освітні послуги.

Освітні послуги відносяться до соціальних послуг, споживачі яких є безпосередніми учасниками процесу їх виробництва.

Соціальні послуги можуть бути платні, пільгові і безплатні, частіше індивідуальні, різні за ступенем складності трудових процесів, джерелами, результатами, частотою споживання і формами власності. Зазвичай це послуги особистого характеру і належать до сфери з обслуговування населення.

Освітні послуги також належать до категорії нематеріальних послуг. Їхнім результатом може бути як придбання споживачем знань, навичок вмінь у принципово новій сфері (новий товар), так і підвищення кваліфікації в уже відомій особі сфері. Вони адресовані в основному індивідууму, але найчастіше здійснюються в колективі (групі) споживачів, що, з одного боку, створює додаткові можливості підвищення ефективності процесу надання послуг, а з іншого - дозволяє готувати не тільки окремих фахівців, але і цілі «команди», здатні до спільної, більш продуктивної, ніж одинаки роботи [4].

Однією із важливих особливостей освітніх послуг в розвиваючій економіці є визнання трактування освітньої послуги як інвестиції в людський капітал, об'єкта купівлі - продажу з послідовним перетворенням знання в суспільний капітал, збільшення вигод, пов'язаних з отриманням освітніх послуг.

Вищі навчальні заклади забезпечують висококваліфікованими фахівцями всі галузі економіки.

Розглядаючи особливості вищої освіти як об'єкту маркетингового аналізу та управління, варто, напевно, виходити з того, що освітні послуги ВНЗ є специфічним продуктом. На наш погляд найбільш ґрунтовно специфіка цих аспектів висвітлена в роботі [5] і нами доповнена:

1. Освітні послуги нематеріальні, їх якість перевіряється лише в процесі їх надання, а в кінцевому рахунку – в процесі споживання "готового продукту", в трудовій діяльності випускника, іншими словами, освітня послуга придбається "повіривши на слово". Щоб зменшити ризики, пов'язані з "неосязністю" вказаних послуг, їх споживачу можуть бути запропоновані матеріалізовані (формалізовані) свідчення – ліцензії, навчальні плани і програми, сертифікати акредитації, зразки дипломів, освітні стандарти та ін.

2. Послуги, про які йде мова, невід'ємні від виконавців (професорсько-викладацького складу ВНЗ). Зрозуміло, що навчаючись за однаковими навчальними планами та

програмами, можна отримати зовсім різні за якістю освітні послуги. Багато тут визначається кваліфікацією професорсько-викладацького складу – чи не головною конкурентною перевагою того чи іншого ВНЗ.

3. Хоча будь-яка нематеріальна послуга придбається "з ризиком", ризик пов'язаний з отриманням фаху, кваліфікації, знань та трудових навичок є особливо великим, адже він носить стратегічний, "доленосний" для споживача послуги характер. Цим пояснюється прагнення ВНЗ оволодіти (придбати) переконливі атрибути рівня якості своїх послуг – високу репутацію, а в кінцевому рахунку – сильний бренд.

4. Споживач такого роду послуг – майбутній молодий фахівець опиняється під впливом освітньої діяльності університету, при цьому безпосередньо реалізуючи свої особисті здібності, якості та мотивації. Роль особистісного фактору студента тут не може бути зменшена. Звісно, що університет здатен ефективно розкрити й розвинути в потрібному напрямку потенціал особистості студента (хоча може і пригнітити його), але цей вплив відносно обмежений. Тим більшою стає актуальність проблеми об'єктивної оцінки рівня та якості освітніх послуг.

5. У зв'язку зі згаданим часовим розривом придбання освітніх послуг і отриманням відповідного кінцевого результату значно ускладнюється їх пряма оцінка.

6. Послуги непостійні за якістю. Непостійність якості освітніх послуг обумовлена непостійністю та неоднорідністю споживачів – студентів. Освітня послуга тісно пов'язана з невіддільністю їх від виробників (навчальних закладів), а також неможливістю та недоцільністю визначення стандартів процесу й результатів надання послуг.

7. Освітня послуга не зберігається. Розвиток науково-технічного прогресу веде до швидкої застарілості знань, також неможливо заготовити освітні послуги в повному обсязі заздалегідь та природне для людини забування отриманої інформації, знань.

8. Споживання послуги неможливо відкласти на майбутнє, вони недовговічні.

В умовах переходу до ринкових відносин освітні послуги стали розглядатися як специфічний товар, запропонований на ринку освітніх послуг. На відміну від матеріального продукту, сама пособи освітня послуга має відмінні особливості, які роблять її особливим

товаром зі своїми законами попиту і пропозиції.

На наш погляд основними відмінностями освітніх послуг є те, що: якість послуги залежить як від виконавця так і від споживача; застосування нових технологій в процесі навчання зумовлює необхідність оновлення послуг, а застосування принципу самоосвіти в процесі споживання послуги не зменшується в результаті споживання; споживач безпосередньо приймає участь в її виробництві та сприяє соціальній мобільності; неможливість перепродажу; освітню послугу можна отримати тільки з досягненням певного віку, адже задоволення потреб в освіті має послідовний характер тому, що неможливо одержати базову вищу освіту, не маючи повної середньої. У ст. 54 Конституції України сказано: „Повна загальна середня освіта є обов'язковою”[6].

В економічно розвинутих країнах сфера послуг за значущістю посідає головне місце. Сьогодні у ФРН у цій сфері зайнято 41% робочої сили, в Італії – 38, Нідерландах – майже 50, у США – 73%. А сектор суспільних і особистих послуг в цих країнах складає 60-70% від загального об'єму національного виробництва [7, 5]. В Україні цей показник становить приблизно 20% [8, с.27].

У зв'язку з переходом економіки України до ринкового господарювання сфера послуг стала, мабуть, єдиним сектором економіки, що в умовах десятирічної структурної кризи нарощує обсяги виробництва в порівняльних цінах. Це ще пояснюється тим, що багато послуг які раніше надавалися безкоштовно, або за символічну плату, стали платними.

За даними табл. 1 бачимо, що стрімко збільшилися обсяги вироблених послуг, а саме в 2004 на 55,2%, в 2005 на 95,7% [8]. Цьому зростанню сприяло інтенсивне розширення асортименту послуг, їх платності та поява великої кількості суб'єктів надання цих послуг. Частка послуг, реалізованих населенню у загальному обсязі реалізованих послуг за вказані роки, була майже без змін і становила 28,9%. Проте в 2005 році ця частка зменшилась на 1,1%. Обсяг реалізованих послуг у розрахунку на одну особу в 2003 році становив – 340 грн., в 2004 р. досяг 447 грн., в 2005 р. - 554 грн. і порівняно з 2002 р. збільшився на 97,8%. При цьому доходи та платоспроможність переважної більшості населення знаходились на невисокому рівні, особливо мінімальні заробітна плата і пенсії. Середньомісячна номінальна заробітна плата

за роки склали: 2002 р.-376 грн.; 2003 р. – 462 грн.; 2004 р. – 590 грн.; 2005 р. – 806 грн.. Суттєвим для розвитку освітніх закладів є збільшення обсягу реалізованих освітніх послуг населенню в 2003 р. на – 12,3%, в 2004 р. на 38,7%, в 2005 р. на 64,1% порівняно з 2002. р. Усі розраховані показники у % до попереднього року (табл. 1) мають також тенденцію до збільшення, окрім частки

послуг, реалізованих населенню яка у 2005 році становила лише 96,2%.

Для детального аналізу в табл. 2 наведена інформація про динаміку розвитку підприємств сфери послуг за регіонами України. За результатами показників видно, що обсяг реалізованих послуг по всіх регіонах України з кожним роком збільшується і в 2004 році зріс на 24,4% порівняно з минулим роком, а у 2005 році на 16,4%.

Таблиця 1

Динаміка надання послуг в Україні за 2002-2005 рр. [8]

Показники	Роки				У % до попереднього року		
	2002	2003	2004	2005	2003/2002	2004/2003	2005/2004
					6	7	8
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг вироблених послуг, млн. грн.	46400,5	56121,3	72012,6	90793,6	120,9	128,3	126,1
Обсяг реалізованих послуг, млн. грн.	46971,0	56718,5	73429,7	94301,1	120,8	129,5	128,4
Обсяг послуг, реалізованих населенню, млн. грн.	13589,6	16342,1	21257,6	26195,6	120,3	130,1	123,2
Частка послуг, реалізованих населенню у загальному обсязі реалізованих послуг, %	28,9	28,8	28,9	27,8	99,6	100,3	96,2
Обсяг реалізованих послуг у розрахунку на 1 особу, грн.	280	340	447	554	121,4	131,5	123,9
Обсяг реалізованих освітніх послуг населенню, млн. грн..	1156,2	1298,9	1573,5	1897,7	120,6	121,1	120,6
Наявне населення, млн. осіб	48,5	48,0	47,6	47,3	99,0	99,2	99,4

Про збільшення обсягів реалізації послуг свідчить також показник «Індекс обсягу реалізації послуг», який за 2003-2005 роки у всіх регіонах сягав більше 100%, за винятком Київської області (за статистичними даними [7, с. 302] у 2005 році не включені обсяги деяких підприємств). У 2005 році в середньому по Україні було реалізовано послуг на 47330,1 млн. грн. більше ніж в 2002 році. Найбільше реалізовано послуг в місті Києві та таких областях: Одеській, Харківській, Львівській, Донецькій, Дніпропетровській, найменше - Чернігівській, Волинській, Хмельницькій, Тернопільській, Житомирській

Найбільшу частку із загального обсягу послуг реалізовується населенню у Чернівецькій - 46,2%, Сумській – 40,5%, Тернопільській – 41,8% областях.

Далі розглянемо обсяги та структуру послуг за видами економічної діяльності по Україні (табл. 3).

Найбільша частина обсягу реалізованих послуг по Україні за видами економічної діяльності припадає на транспортні

організації та зв'язок, у 2004 році такі послуги склали – 71,4 % від загального обсягу, в 2005 році – 67,7%. Найменша частка припадає на оптову, роздрібну торгівлю й послуги з ремонту - 0,8%, освітні послуги - 2,0% на готельну та ресторанну діяльність – 1,7%.

Аналізуючи освітні послуги слід враховувати те, що в державних закладах освіти частина студентів навчаються за рахунок державного та місцевих бюджетів і саме держава зацікавлена в контролі і регулюванні ринку освітніх послуг так, як вона виступає споживачем накоплених знань й результатів освіти.

Обсяг наданих освітніх послуг, по Україні постійно збільшується (табл. 4). Таку ж тенденцію має обсяг освітніх послуг реалізованих населенню і в 2005 р., який по Україні сягнув 1700,5 млн. грн. Частка освітніх послуг реалізованих населення за останні роки займає більше 89%, а у структурі обсягу послуг, реалізованих населенню за видами економічної діяльності ця частка становила за 2002-2004 роки більше 7%, у 2005 р. -6,5%.

Таблиця 2

Динаміка розвитку підприємств сфери послуг за регіонами України [8]

Регіони	Обсяг реалізованих послуг, млн. грн.				Частка реалізованих послуг населенню, %				Абсолютне відхилення (+,-)				Індекс обсягу реалізації послуг			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005	р.3-р.2	р.4-р.3	р.5-р.4	р.5-р.2	2002	2003	2004	2005
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
Україна	46971,0	56718,5	73429,7	94301,1	28,9	28,8	28,9	27,8	9747,5	16711,2	20871,4	47330,1	107,3	116,1	124,4	116,4
Автономна Республіка Крим	2717,5	3392,0	4060,7	4368,1	37,8	38,0	37,7	36,9	674,5	668,7	307,4	1650,6	109,5	115,8	112,0	105,7
Вінницька	800,4	817,6	936,1	1189,4	25,1	31,5	33,9	33,6	17,2	118,5	253,3	389,0	107,2	111,5	110,0	111,0
Волинська	398,9	525,4	640,7	955,7	47,5	43,8	41,0	36,1	126,5	115,3	315,0	556,8	109,5	112,1	115,4	121,0
Дніпропетровська	2972,6	3313,2	4236,4	4963,0	32,1	34,4	33,3	32,7	340,6	923,2	726,6	2090,4	120,4	108,7	123,4	111,7
Донецька	3121,6	3789,9	4953,9	6979,4	29,9	30,3	27,6	26,7	668,3	1164,0	2025,5	3857,8	109,8	113,3	124,8	118,5
Житомирська	397,2	445,5	557,8	774,5	43,2	46,9	43,8	39,5	48,3	112,3	216,7	377,3	108,4	112,7	117,7	117,8
Закарпатська	493,7	600,9	733,6	932,0	30,1	36,8	38,1	31,6	107,2	132,7	198,4	438,3	106,4	115,3	120,1	127,3
Запорізька	1177,3	1426,0	1751,9	2333,1	45,0	43,2	41,0	39,3	248,7	325,9	581,2	1155,8	107,3	105,8	117,4	111,7
Івано-Франківська	688,5	570,5	673,1	943,7	24,0	34,4	33,5	31,0	-118	102,6	270,6	255,2	111,5	111,9	113,5	128,2
Київська	1442,0	1881,9	2727,7	1943,1*	44,0	48,5	49,0	24,4	439,9	845,8	-784,6	501,1	116,1	124,9	135,8	92,8
Кіровоградська	662,8	764,4	948,9	1285,2	23,6	23,1	22,6	22,1	101,6	184,5	336,6	622,4	113,0	109,3	118,8	115,3
Луганська	1074,3	1130,1	1377,5	2067,5	30,4	34,8	33,4	31,6	55,8	247,4	690,0	993,2	106,6	107,2	118,2	122,9
Львівська	2789,1	3546,0	4557,0	5118,7	29,1	26,1	25,4	23,7	756,9	1011,0	561,7	2329,6	113,1	120,4	122,6	118,2
Миколаївська	1051,8	1122,6	1389,5	1790,1	23,7	24,8	22,6	22,4	70,8	266,9	400,6	738,3	109,2	102,2	118,8	114,5
Одеська	5320,7	6164,5	7272,4	9213,8	16,8	17,6	17,3	16,3	843,8	1107,9	1941,4	3893,1	112,9	109,5	115,2	116,4
Полтавська	738,2	804,8	995,9	1440,2	35,7	38,5	36,8	32,8	66,6	191,1	444,3	702,0	86,9	111,5	117,2	126,3
Рівненська	601,5	725,7	857,4	1091,7	29,9	28,5	28,6	27,8	124,2	131,7	234,3	490,2	114,4	113,0	112,0	112,7
Сумська	458,9	550,4	698,5	925,4	45,4	44,1	41,4	40,5	91,5	148,1	226,9	466,5	106,5	108,2	121,1	113,6
Тернопільська	324,0	355,9	433,8	620,6	42,4	48,7	46,6	41,8	31,9	77,9	186,8	296,6	109,5	111,3	115,8	112,7
Харківська	2168,5	2866,4	3561,7	4579,0	47,6	41,9	38,6	35,0	697,9	695,3	1017,3	2410,5	91,4	121,2	118,4	116,7
Херсонська	768,1	873,3	1047,6	1393,3	24,6	28,3	26,8	37,7	105,2	174,3	345,7	626,2	99,2	106,4	114,1	110,0
Хмельницька	457,8	529,0	640,1	757,8	48,0	45,5	43,8	42,0	71,2	111,1	117,7	300,0	112,4	114,8	115,3	102,6
Черкаська	661,4	690,1	822,5	1027,6	32,3	36,7	35,4	35,0	28,7	132,4	205,1	366,2	104,9	114,9	112,7	119,0
Чернівецька	391,7	409,3	440,5	644,4	43,1	56,7	60,6	46,2	17,6	31,2	203,9	252,7	107,6	104,3	104,3	121,3
Чернігівська	418,2	487,9	589,5	860,0	35,8	36,1	36,9	33,3	69,7	101,6	270,4	441,8	106,3	108,9	114,2	124,3
м. Київ	9565,6	12630,0	19392,1	26505,1	31,3	27,5	29,8	27,5	3064,4	6732,1	7113,0	16939,5	122,4	130,0	148,0	128,1

Кількість студентів які навчалися у ВНЗ І–ІІ рівнів акредитації протягом досліджуваного періоду зменшилась на 13,0% порівняно з 2002 роком (табл. 4).

Проте з проведеного аналізу спостерігається значне збільшення отриманих освітніх послуг у вищих навчальних закладах ІІІ–ІV рівнів акредитації В 2005 році кількість студентів цих закладів в Україні сягала 2204 тисяч осіб це на 517 тис. осіб більше, ніж

навчалось студентів в 2002 році. Від загальної кількості студентів, які навчалися у вищих закладах освіти, студенти ВНЗ ІІІ–ІV рівнів акредитації в 2005 р. склали 81 %, в 2002 році – 74%. Чисельність студентів ВНЗ з розрахунку на 10000 населення за 2003–2005 роки була більша 500 осіб, а згідно Національної доктрини розвитку освіти, у вищій освіті показник освіченості має досягти 200 студентів на 10000 населення.

Таблиця 3

Обсяги та структура послуг за видами економічної діяльності по Україні [8]

Показник	Обсяг реалізованих послуг, млн. грн..				Питома вага в загальному обсязі (%)		
	2002	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Всього	46971,0	56718,5	73429,7	94301,1	100	100	100
Оптова і роздрібна торгівля; торгівля транспортними засобами; послуги з ремонту	319,3	366,3	513,1	726,0	0,6	0,7	0,8
Готелі та ресторани	790,3	932,1	1276,4	1647,2	1,7	1,7	1,7
Транспорт і зв'язок	34947,6	40842,8	52424,7	63842,4	72,0	71,4	67,7
Операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам	6530,3	9085,1	12300,5	18965,2	16,0	16,8	20,1
Освіта	1156,2	1298,9	1573,5	1897,7	2,3	2,2	2,0
Охорона здоров'я та соціальна допомога	1345,9	1635,4	1986,1	2499,8	2,9	2,7	2,7
Колективні громадські та особисті послуги	1881,4	2557,9	3325,1	4722,8	4,5	4,5	5,0

Ми погоджуємося з думкою автора С. Ніколаєнко, що масовість вищої освіти може призвести до дисбалансу потреб ринку освітніх послуг та ринку праці і в результаті виникне соціальна напруга на ринку праці серед громадян з вищою освітою, зросте рівень безробіття серед осіб цієї категорії.

Наявність цього процесу у вищій освіті України підтверджується високими темпами зростання обсягів прийому, контингенту студентів та випуску [9]. Так порівняно з 1995/96 навчального року контингент студентів університетів, академій, інститутів зріс з 922,8 тис. до 2203,8 тис. осіб [8].

Таблиця 4

Характеристика освітніх послуг України за 2001- 2005 роки [8]

Показники по Україні	Роки			
	2002	2003	2004	2005
Обсяг вироблених освітніх послуг, млн. грн.	1128,8	1315,9	1545,7	1861,7
Обсяг освітніх послуг, реалізованих населенню, млн. грн.	1014,1	1183,8	1414,1	1700,5
Частка освітніх послуг, реалізованих населенню, %	87,7	88,0	89,9	89,6
Частка освітніх послуг у структурі обсягу послуг, реалізованих населенню за видами економічної діяльності, %	7,5	7,2	7,0	6,5
Кількість ВНЗ І – ІІ рівнів акредитації	667	670	619	606
У них студентів, тис. осіб	583	593	548	505
Кількість ВНЗ ІІІ – ІV рівнів акредитації	330	339	347	345
У них студентів, тис. осіб	1687	1844	2027	2204
Кількість осіб, які навчаються у ВНЗ на 10 тис. населення	473	512	545	578

Отже, стрімкий розвиток мережі недержавних вузів України зараз припинився, а збільшення студентського контингенту спостерігається лише у ВНЗ ІІІ – ІV рівнів

акредитації. Крім того в країні сьогодні відсутні економічні передумови, які б регулювали потребу населення у здобутті вищої освіти й можливість отримати роботу

за спеціальністю. Для того, щоб підвищити рівень працевлаштування фахівців з вищою освітою, і зокрема випускників вищих навчальних закладів, необхідно забезпечити взаємозв'язок ринку освітніх послуг й ринку праці, створити систему інформування абітурієнтів, студентів, випускників і роботодавців про стан, характер та перспективи розвитку ринків освітніх послуг й ринку праці, розробити методичне забезпечення спільної діяльності випускаючих кафедр, органів державної служби зайнятості, забезпечити функціонування системи підготовки й перепідготовки студентів і випускників за програмами, погодженими з роботодавцем або розробленими спільно, сприяти участі фахівців підприємства – роботодавця, як у розробці програм, так і в процесі їх викладання й тестування отриманих знань і навичок, що дозволить підвищити професійний рівень випускника й скоротити час і витрати підприємства на адаптацію молодого фахівця, а також розробити механізм швидкої зміни змісту, форм, методів професійного навчання в залежності від вимог підприємства до фахівця з вищою освітою.

Ринок освітніх послуг і праці стають тісно взаємозв'язаними в умовах «економіки знань» і генерації знань в інноваційній економіці, створюючи нероздільну тріаду ринків: ринок знань, ринок послуг, ринок праці.

За роки незалежності зросла роль регіональної підготовки спеціалістів з вищою освітою. Збільшилась кількість регіональних вищих навчальних закладів різних форм власності. Виникло багато нових вузів з

невеликою кількістю студентів, що свідчить про зменшення навантаження чисельності студентів на вищі навчальні заклади. Більшість з нещодавно відкритих вузів – профільні, завдяки ринковому механізму дії закону відповідності попиту та пропозиції. Виокремлюються тенденції скорочення вечірньої форми навчання на користь денної й заочної. Отже, особливістю теперішнього періоду є те, що кожна область готує кадри з вищою освітою переважно для себе.

На сьогодні гостро постає питання якості освіти. а важливу роль у досягненні високої якості належить таким інституціям, як ліцензування та акредитація. У новій системі ліцензування та акредитації МОН передбачено відхід від практики використання «подвійних стандартів» до навчальних закладів різних типів та форм власності. Необхідною перспективою для української системи вищої освіти має бути її залучення до міжнародної системи акредитації і входження до Європейської мережі забезпечення якості у вищій освіті [10].

Останнім часом істотно зросла вимогливість експертизи, щодо діяльності закладів. Так рішенням ДАК у 2005 р. та І півріччі 2006 року, за порушення ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти та чинного законодавства, анульовано ліцензії у 24 закладах освіти на окремі спеціальності та повністю припинено освітню діяльність у 11 відокремлених структурних підрозділах іноземних вищих навчальних закладів та в 60 відокремлених структурних підрозділах України [11].

Висновки.

1. За ринкових умов господарювання сфера послуг стрімко збільшила обсяги вироблених та реалізованих послуг (в т.ч. населенню), значно збільшилися обсяги реалізованих послуг у розрахунку на 1 особу та наданих освітніх послуг населенню. Зростанню цих показників сприяло інтенсивне розширення асортименту, їх платності та появи великої кількості суб'єктів надання послуг, також однією із причин є ще те, що багато послуг, які раніше надавалися безкоштовно, або за символічну плату, стали платними.

2. Динаміка розвитку підприємств сфери послуг за регіонами України свідчить про

зростання реалізованих послуг по всіх регіонах, за винятком Київської області. Найбільше реалізовано послуг у місті Києві та таких областях: Одеській, Харківській, Львівській, Донецькій, Дніпропетровській, найменше - Чернігівській, Хмельницькій, Тернопільській, Житомирській.

3. Найбільша частина обсягу реалізованих послуг в Україні за видами економічної діяльності припадає на транспортні організації та зв'язок, найменша – на оптову і роздрібну торгівлю, послуги з ремонту, освітні послуги, готельну та ресторанну діяльність .

2. Ринкові відносини, швидке зростанням в економіці сектору послуг, нарощення

обсягів виробництва в них, ріст дрібних приватних підприємств, зумовили потребу у висококваліфікованих спеціалістах, що призвело до збільшення потреб споживачів отримати освітні послуги, росту кількості

ВНЗ, а також чисельності студентів в них. На сьогодні високі темпи зростання обсягів прийому, контингенту студентів спостерігається лише у ВНЗ III – IV рівнів акредитації.

Список використаної літератури

1. Бугаков В.П. Особенности маркетинга услуг//Маркетинг в России и за рубежом. — 1998. — № 2(5). — С. 106—112.
2. Статистичний щорічник Волинської області за 2005 рік. Головне управління статистики у Волинській області.- Луцьк, 2006.-584 с.
3. Майдубура Е.В. маркетинг услуг.- К.: ВИРА-Р, 2001.- 574 с. ил.
4. Оболенська Т.Є. Маркетинг у сфері освітніх послуг. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. Спеціальність 08.06.02 - Підприємництво, менеджмент та маркетинг. К.; 2002.
5. Коміренко В. Університет як „око Європи”. Український контекст. Маркетинговий аспект. На сайті: www.cipre.edu-ua.net.
6. Конституція України // Урядовий кур'єр. — 13.07.1996 р. — №129 -130.
7. Ткаченко Л.В. Маркетинг послуг: Підручник.-К.:ЦНЛ, 2003.-192 с.
8. Статистичний щорічник України за 2005 рік. Державний комітет статистики України. За ред. Осауленка О.Г.-К: Консультант, 2006.-575 с.
9. Ніколаєнко С. Рейтингові системи – складові національного моніторингу якості вищої освіти//Вища школа. - 2006.-№3.- С. 3-14.
10. Кремінь В. Доповідь на колегії Міністерства освіти і науки // Уряд. кур'єр. — 2004. — № 47. — 12 берез. — С. 6.
11. Стан та завдання вищої освіти України в контексті Болонського процесу. —Доступний з:www.mon.gov.ua.